

Medemblik en de industrialisatie na WO II (3)

Firma W. Heerdt

Betonindustrie Firma W. Heerdt is door Wim Heerdt sr. in 1923 als eenmansbedrijf in een bollenschuur begonnen. Hij had twee zonen: Jo en Wim jr.. Over de periode vóór de oorlog weet Gré Bakker-Veerman het één en ander te vertellen. Zij begon in 1958 bij Heerdt aan de Kanaalstraat te werken en dat dankte ze aan het feit dat mevrouw Artha Heerdt als wijkverpleegkundige haar opoe in Opperdoes verzorgde. Greetje had cursussen voor boekhouden en voor het middenstandsdiploma doorlopen en zij was volgens mevrouw Heerdt de secretaresse die ze bij het bedrijf van haar man zochten. Gré was er bij mee, want dergelijke banen lagen toentertijd niet voor het oprapen in Medemblik.

Ze vertelt dat vóór de oorlog bij de aanleg van de Wieringermeer de firma Heerdt vrijwel alle opdrachten tot levering van bouwmaterialen verkreeg. Daardoor is het bedrijf gestart met de productie van tegels en trottoirbanden. Tijdens de oorlog was veel regulier werk weggevallen, aldus Marja Heerdt (dochter van Jo) en haar man Jan Mol. Er zijn toen bouwmaterialen geleverd voor de bunkers in de Wieringermeer. Wim sr. is daar naderhand op aangesproken, maar bracht er tegenin dat hij anders het bedrijf had moeten sluiten.

Na de oorlog bracht de wederopbouw, waaronder de wederom drooggelegde Wieringermeer, veel werk en in 1949 had het bedrijf 24 arbeiders in dienst.

Afb. 1: Een schip wordt gelost aan het Overlekerkanaal (ca. 1971).

Uit een brief van 22 oktober 1949 van B&W aan de Economisch Technologische Dienst blijkt, dat een deel van het voor industrie bestemde terrein in Plan West al is verkocht voor een daarop te stichten timmerbedrijf en voor uitbreiding van een aan het terrein grenzende betonindustrie (firma Heerdt).

Jo Heerdt heeft eerst in Hoorn de HBS doorlopen en is daarna, evenals Wim jr., in het bedrijf gaan werken. Wim sr. had bepaald dat ze van onderop moesten beginnen, om het werk dat gedaan moest worden echt aan den lijve te ondervinden. Zij werden na het terugtreden van Wim sr. in 1963-'64 benoemd tot directeur. Senior hield overigens nadrukkelijk de vinger aan de pols!

Op kantoor regelde Jo alles, ook de planning van de vrachten. Wim ging onder meer naar de aanbestedingen. Naast Gré Bakker werkte ook boekhouder Tjallie Brouwer op kantoor. Gré herinnert zich dat er drie vrachtwagenchauffeurs waren: Jan Glim, Jaap Spruit en Jo Arends. Zij haalden stenen en dakpannen bij de fabrieken die aan de rivieren lagen. Aan de tegelpers stonden: Jan Grinwis, Arie van der Lee en Meijerhof (uit Abbekerk). De afdeling cement werd bemand door Rein Zwaan. Rein en zijn vrouw Wil Zwaan-Boltendaal waren ook de betonvlechters van Heerdt. (terzijde: zij woonden in een kleine dubbele woning op de Kanaalstraat, naast de ingang van het tegelterrain. Verder beheerden zij het groene houten keetje in 'De Kuip' waar zij tijdens de rust van voetbalwedstrijden snoep en frisdrank verkochten. Wil is ook nog scheidsrechter geweest bij de adspiranten).

Zand, grint en cement uit Duitsland werden per schip aangevoerd. De pallets werden per kraantje gelost en met de heftruck verder getransporteerd. Cement van de ENCI uit Maastricht kwam per spoor. Het personeel moest dan met man en macht naar het station om dat spul op de vrachtwagens te laden. Zwaar werk en ook vaak stoffig, Jan Grinwis moest zodoende naar ander werk omzien. Zaterdagmorgens werd het loon uitbetaald, dat was door Gré keurig in zakjes gedaan.

Jan Stam is in 1961 bij Heerdt komen werken. Hij was, net als Gré Veerman, afkomstig uit Opperdoes. Jan is het eerste half jaar begonnen als assistent van Piet Brakeboer die de betonbandjes maakte voor de trottoirs en de tuintjes. In de betonmolen gingen 1 schep cement, 2 scheppen zand, 3 scheppen grind plus water en al mengend ontstond het beton dat in een stortbak ging en vervolgens in mallen. Piet had een eigen werkritme dat bestond uit 50 minuten werken en 10 minuten zitten.

*Afb.2: Bedrijfsvoetbal in De Kuip (1966/67).
Achter v.l.n.r.: Piet van der Marle, Rein Zwaan
(coach), Ton Hooyman, Arie Stam, Rens Pijper,
Jan de Jonge, Gert Kee en Jan Stam.
Voor v.l.n.r.: Jan Wagemaker, Harm Beishuizen,
Teun Druif, Rein Nijhold en Kees Stapel.*

Geen probleem, want de productiedoelen werden gehaald. Vervolgens kwam Jan anderhalf jaar op de tweede heftruck die werd aangeschaft (Harm Beishuizen reed op de eerste). Hij moest specie rondbrengen en vrachtauto's beladen met betonwandjes en tegels. In die eerste jaren was Niek Bakker, de schoonvader van de inmiddels vertrokken Gré, kraandrijver en informeel productie leider. In 1963 kwam Wim van Aalst als officiële bedrijfsleider. Hij had in Indië in het leger gezeten en hij wist de boel aardig op te drijven, aldus Jan Stam. Maar....hij was wel rechtvaardig en er gingen sterke impulsen van hem uit om de fabriek groter te maken.

Er kwamen nieuwe machines voor het maken van damwanden, ankerplaten en heipalen. (terzijde: deze heipalen werden vervoerd door Piet Stroet en zijn de dood van de jonge vrachtwagenchauffeur Piet Meijer geworden, toen ze bij het remmen zijn doorgeschoven in de cabine).

Henk Steeman maakte de mallen voor die heipalen, damwanden en ankerplaten. Er kwam ook een volautomatische tegelpers en meer personeel: Opperdoezers als Klaas Meurs (op de betonmixer) en Teun Druif (betonproductie en vervolgens heftruck). Later is Van Aalst als bedrijfsleider opgevolgd door Harm Beishuizen.

Met het opzetten van een betonmortelcentrale liep de firma Heerdt niet voorop. Jo en Wim jr. vonden het een te forse investering, aldus Gré. Er werden al wel betonwagens aangeschaft en de familie was toen trots op deze primeur voor Medemblik e.o.: betonwagens met draaiende molens! Het beton zelf werd door Jan Glim gehaald bij de betonmortelcentrale in Schagen. Maar toen Hagen-Dekker uit Hoorn wel de stap naar zo'n centrale maakte, wilde Heerdt niet achterblijven. Rond 1965 kwam er dus ook in Medemblik een betonmortelcentrale. Het bedieningspaneel van die centrale is gemaakt door Sasburg, waar Piet Steeman monteur was.

Inmiddels reed Jan Stam op een betonwagen en hij heeft beton gestort op diverse spectaculaire projecten. We noemen de Flora veiling in Bovenkarspel; de TV-toren in de Wieringermeer; de Waterzuivering te Andijk; verbreding autoweg Afsluitdijk.

Afb.3: Bouw Flora veiling Bovenkarspel (ca. 1960).

Afb.4: Bouw Waterzuivering Andijk (ca. 1965).

Na tien jaar op de betonwagen is Jan overgestapt op de centrale. Hij heeft toen wel gevraagd om het bedieningspaneel in een afgesloten ruimte te plaatsen, teneinde het stof van het cement te weren. Dat is door timmerbedrijf Beek gedaan. Op een gegeven moment was het aantal bedrijven in de regio echter dermate gegroeid ten opzichte van de markt dat zij hun onderlinge concurrentie als hinderlijk begonnen te ervaren. Het waren drie of vier bedrijven: Heerdt uit Medemblik, De Jong uit Den Helder en Hagen-Dekker uit Hoorn. Zij fuseerden in 1967 tot de BBN: Beton- en Bouwmaterialen Noord-Holland Noord.

Na de fusie kreeg iedereen de functie die hij oorspronkelijk had en na zes jaar zou dan een beoordeeling plaatsvinden. Jo werd verantwoordelijk voor de inkoop van stenen, tegels etc. Tegels haalde hij graag uit Italië. Zaterdags stond hij in de showroom te Hoorn, wat hij erg leuk vond. Jo was daarnaast voorzitter van de landelijke inkoopcoöperatie HiBiN (Handel in Bouwmaterialen in Nederland). Hij vervulde nog diverse andere functies zoals vicevoorzitter van de Kamer van Koophandel Hoorn, eerste voorzitter van de Industriële Club Medemblik, voorzitter voetbalclub MFC.

Jo is bij de BBN blijven werken tot hij op 62-jarige leeftijd kwam te overlijden.

Broer Wim had al veel eerder afscheid van het bedrijf genomen. De verhoudingen binnen de BBN waren overigens van meet af aan uitstekend. Marja en Jan oordelen dan ook zeer positief over de fusie. De betonmortelcentrale in Medemblik is nog vrij lang blijven bestaan, maar werd in 1995 uit productie gehaald. Uiteindelijk blijft er één betonmortelcentrale over en wel in Hoorn. Op dat moment is Jan Stam weer op de betonwagen gestapt. Het was toch wat saai in dat hokje, je voelde je opgesloten.

Gré is gestopt toen ze in 1961 trouwde met Jan Bakker. Diens ouders beheerden onder meer kasteel Radboud; hijzelf begon een landbouwmechanisatie bedrijf in Opperdoes. Gré deed daarvoor de administratie. 'Al die bonnen', verzucht ze nog wel eens. Jan Stam trouwde in 1963 met Tanny de Bruijne uit de Wieringermeer (haar vader werkte bij Staatsbosbeheer). Zij konden in de Oostersteeg te Medemblik één van de vijf huurhuisjes van de familie Heerdt betrekken. Zowel Jan als Gré oordelen heel positief over de onderlinge sfeer bij Heerdt. Er was veel saamhorigheid. Ieder jaar werd Sinterklaas gevierd en was er een personeelsuitje, bijvoorbeeld naar de Snip en Snap revue in Carré.

Jan heeft ook nog geprobeerd aandeelhouder van de BBN te worden. Hij was hiertoe geïnspireerd door een kennis van hem die bij de MEO werkte en daar was het personeel aandeelhouder. Op een keer kwam een deftige meneer uit Hoorn naar het kantoor in Medemblik en zag Jan zijn kans schoon. Hij stapte op hem af met de vraag hoe hij aandeelhouder kon worden. 'Hoe moet jij dan aan dat geld komen?' vroeg de meneer hooghartig. 'Van mijn overuren', zei Jan en rekende het vlug voor. Nou dat was niet de bedoeling en daarmee was de kous af. Jan heeft bij de BBN doorgewerkt totdat een jaar voor de VUT-leeftijd een spierziekte het te gevaarlijk maakte om op de betonwagen te blijven rijden. Naar een andere baan voor hem, ter afsluiting van een lange carrière bij het bedrijf, werd niet gezocht. De betonmortelcentrale in Hoorn heet op dit moment Mebin. Ooms is lange tijd grootaandeelhouder geweest, maar eigenaar van Mebin is nu de Heidelberg Cement Group.

Sinus-Jevi Electric Heating (v/h Bobé)

De naam Bobé is afgeleid van oprichter Bossaers en (wellicht) medefinancier Berends. Bossaers werkte aanvankelijk bij het Gemeentelijk Energiebedrijf in Amsterdam, tot hij in 1939 voor zichzelf begon in de reparatie van elektrische kacheltjes en van daaruit in de productie van verwarmingselementen. Hij leverde met Bobé onder anderen elementen voor de haardroogkapjes die Indola voor Philips maakte. Indola werd vervolgens voor 50% eigenaar van Bobé.

Wanneer Bobé na de oorlog wil uitbreiden, blijken daarvoor in Amsterdam onvoldoende ruimte en arbeidskracht beschikbaar te zijn. In de raadsvergadering van de gemeente Medemblik wordt vervolgens op 2 juli 1964 de verkoop goedgekeurd van 4000 m² grond aan N.V. Bobé Electro-Warmte uit Amsterdam. In augustus 1964 ontvangt de gemeente een brief van Bobé waarin om premie wordt verzocht voor de bouwplannen. Verwacht wordt dat de personeelsbezetting in Medemblik in twee fasen naar 55 zal groeien. De gemeente ondersteunt het premieverzoek met als motivering dat 'deze vestiging voor de gemeente Medemblik in het kader van de bevordering van de industrialisatie een belangrijke aanwinst betekent'.

De premiereductie wordt niet toegestaan door het ministerie van Economische Zaken omdat de nieuwbouw in de eerste fase te klein zou zijn. Uiteindelijk wordt de tweede fase kleiner dan oorspronkelijk voorzien. In 1964 wordt aan Nijverheidsweg 2 met de bouw van de fabriekshal begonnen en die is in februari 1965 gereed. Op 4 januari 1966 werken er 15 mensen; de fabricage wordt in zijn geheel naar Medemblik overgeheveld en zal na voltooiing 42 personeelsleden bedragen. Het is mij niet bekend of uiteindelijk premiereductie is verkregen.

Bovenstaande informatie is afkomstig van het Westfries Archief en van John Roos. John werkt al sinds 1975 bij eerst Bobé en later Sinus-Jevi. Zijn vader was in Medemblik geboren, is naderhand vertrokken om in 1974 terug te keren naar Medemblik en in dienst te treden bij Conyplex. John begon als tekenaar/constructeur. Hij heeft onder meer, in samenwerking met TU Delft, haardroogkappen ontworpen. Zijn huidige functie is die van Engineering Manager.

Hij vertelt dat Bobé op een gegeven moment is overgenomen door het handelshuis Hagemeyer dat zich, na het verlies van de koloniën, op industriële activiteiten wilde richten (terzijde: dit was in het algemeen geen groot succes valt te lezen op Wikipedia). Wat Bobé betreft, merkt John op dat het ontbrak aan synergie met andere onderdelen van Hagemeyer. John was al met Cees Jansen begonnen zich op nieuwe producten te richten, toen Bobé werd overgenomen door Sinus.

Sinus was in 1922 opgericht in Zeist en produceerde aanvankelijk radiotoestellen en seinsleutels (voor defensie). Het opereerde inmiddels vrijwel helemaal voor de industriële markt, waar Bobé vooral op de huishoudelijke markt actief was. De directeur van Sinus, De Wit, had goede contacten met TU Eindhoven en vanuit die relatie vond ook instroom van ingenieurs plaats in het bedrijf. Er was daar veel kennis op het gebied van explosieveiligheid. De ontwikkelingen gaan dan snel. Sinus wordt eerst overgenomen door Smit Nijmegen en de activiteiten worden overgeplaatst.

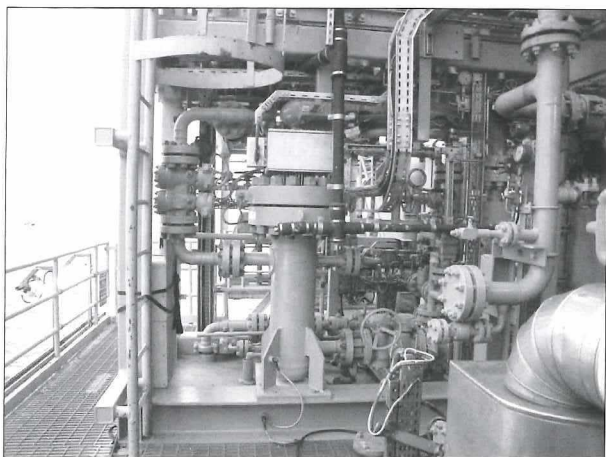
Maar Smit krijgt het moeilijk en toen De Wit in de gaten kreeg dat Bobé te koop was, heeft hij Sinus en Bobé in 1996 samengevoegd. De volgende stap was overheveling van de activiteiten en de kenniswerkers naar Medemblik en sluiting van de locatie Nijmegen.

Afb.5: De inmiddels afgebroken industriehal van Sinus-Jevi/Bobé aan de Nijverheidsweg.

In Medemblik betekende dit, dat de vroegere productie van verwarmingselementen is stopgezet en vervangen is door de productie van vooral drukvaten voor de petrochemische on- en offshore, de chemische en procesindustrie, voedingsmiddelen-, bouw- en andere industrieën. Veelal gaat het om het omzetten van gassen en vloeistoffen met hoge druk naar lage druk. Hiervoor is verwarming nodig en dat gaat vaak elektrisch.

In Medemblik worden de machines ontworpen en vindt de eindmontage plaats. De vaten zelf worden gebouwd door bijvoorbeeld Kooiman in Papendrecht en de plaatstalen kasten door Revicon uit Woerden. De verwarmingselementen komen van Jevi uit Denemarken. Wat vroeger gemaakt werd in Medemblik wordt nu dus gekocht! Overigens vindt in het algemeen steeds meer uitbesteding plaats door de steeds verder toenemende specialisatie, bijvoorbeeld wegens de veiligheidseisen. Zo werden lassen en isoleren voorheen zelf gedaan, maar nu uitbesteed. Momenteel bestaat het personeelsbestand uit 25-30 fte en is de productie verplaatst naar Aambeeld 19.

Afb.6: Heater van Sinus-Jevi op een booreiland (2017).

De naam Jevi (Jutlandse elektrische verwarmingselementen industrie) valt hier niet toevallig. In 2003 is Sinus Bobé failliet gegaan en vervolgens overgenomen door het Deense bedrijf Jevi A/S. Het zet zijn activiteiten voort onder de huidige merknaam Sinus Jevi Electric Heating B.V. Via Jevi is het bedrijf onderdeel van de Zweedse NIBE Group. In de nieuwe constellatie worden wel de synergie voordelen behaald, die John bij Hagemeyer miste. Opdrachten waarbij grote drukverschillen voorkomen, worden door NIBE-dochters bijvoorbeeld weer aan Sinus/Jevi uitbesteed.

De opdrachten worden veelal via internet verkregen en/of door de naamsbekendheid en/of doordat de Amerikaanse concurrentie niet vertrouwd is met de Europese voorschriften. Een nieuwe markt is die waarbij de heaters in omgekeerde richting worden ingezet, namelijk ter afkoeling van processen. Deze markt wordt steeds belangrijker en dat draagt weer bij aan de spreiding van het soort opdrachten dat Sinus-Jevi verwerft. Die spreiding is des te meer nodig als je bedenkt dat olie en gas gerelateerde investeringen momenteel op een tamelijk laag pitje staan. Ook Sinus-Jevi merkt dit.

Afb.7: V.l.n.r.: John Roos, Martin Verduin en Paul Messchaert bij een luchtgekoelde weerstandsbank (2017).

Sjaak Pronk,
Medemblik, oktober 2017

Geraadpleegde bronnen

WFA-Westfries Archief, Hoorn:
GBM-Gemeentebestuur, Medemblik 1933-1980, inventarisnummer (WFA 1440/765).

Een uitgebreid notenapparaat kan worden geraadpleegd in de bibliotheek van de Oudheidkundige Vereniging "Medenblik".

Herkomst afbeeldingen:
Jan Stam: 1, 2, 3, 4.
John Roos: 5.
Website Sinus/Jevi: 6.
Sjaak Pronk: 7.